

BİLİM VE TEKNOLOJİ DOSYASI'NA "BAŞLARKEN"...

Dr. Eriş BİLALOĞLU
Dosya Editörü*

"Bilim ve Teknoloji" son yılların en popüler konularından birisi. Ulaştığı popülarite Türkiye'de içeriğinin doldurulmamasına paralel olarak oluşturulan söylemin kendi kendisini tüketmesi tehlikesini de içeriyor. Bu nedenle konuyu Toplum ve Hekim okuruna olanakların elverdiği ölçüde ana hatlarıyla sunmayı uygun gördük.

Aslında yukarıda popüler demekle haksızlık ettiğimiz bile söylenebilir. Bilimsel ve Teknolojik Devrimin yaşandığı, "bilgi toplumuna" doğru gidildiği saptamalarının yapıldığı bu tarihsel kesitte gelinen nokta popülaritenin çok ötesinde. "Teknolojinin toplumların ya da ekonomik sistemlerin dışında, onlardan bağımsız gelişen, büyüyen serpilen ve sonra da gökten zembille inen şeyler gibi algılandığı, teknoloji mistifikasyonunun tozu dumana kattığı bugünkü ortamda" (Alternatif Teknoloji; önsöz/Hacer Ansal) sözkonusu devrimi sadece teknik alanda bir değişim olarak düşünmek en hafif deyimle bir yanılsama oluyor. Bu nedenle konunun tek başına sağlık sektöründe teknolojinin ulaştığı boyutlar şeklinde sunulmasının sakıncalar içereceği açıktı. Elbette bu saptamanın yanısıra Toplum ve Hekim'in sınırlarını zorlayan bir hacimde yer vermek de mümkün değil. Dosya işlenirken yukarıda anılan bütünsel çerçeveyi çizmek amacıyla Prof. Dr. Raşit KAYA ile yapılan söyleşi bu amaca karşılık geldi. Söyleşinin bir bütün olarak ihtiyaca cevap vereceğini, en azından tartışma noktalarını okura ileticeğini düşünüyoruz. Konunun olgunlaştırılmasında TÜBİTAK'tan Aykut GÖKER ve Prof. Dr. Ergün TÜRKCAN ile yapılan görüşmelerinde büyük katkısı oldu.

Genel yaklaşımın ardından TÜBİTAK tarafından çıkarılan "Türkiye'de Bilim ve Teknoloji Politikaları 1993 - 2003" başlıklı 57 sayfalık kitapçığın ekleri ve sunuş dışında kalan kısmını tümüyle bir belge olarak dosya kapsamına aldık. Özgün baskıda 32 sayfa olan bu yazı genel olarak Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarında nerede olduğunu ve on yıllık perspektifini aktarması açısından gerekiyordu. Böylece okuyucuya geçen iki senede ne kadar yol alındığını kendisinin değerlendirebilmesi olanağını sunmak istedik. Sadece, yaptığımız görüşmelerden "Türkiye'nin eşdeğeri ülkeler içersinde bilim ve teknoloji politikası olmayan tek ülke olduğu" ve "Türkiye'de niteliğin niceliğe yenildiği" saptamalarını aktarmakla yetinelim.

Konunun sağlıkla kesişimini inceleyen yazıların spektrumu Türkiye'de yükseköğretim, bilim ve teknolojiye biyoteknolojinin tıp içinde ulaştığı boyuta, biyoteknolojinin potansiyel gelişme alanlarından genetik çalışmaların etik boyutlarına ve nihayet sağlık alanındaki teknolojinin Türkiye'de kullanımını-"tüketimi"/"üretimi" gibi sektörün teknoloji kullanımındaki durumunu irdeleyen bir genişliği kapsıyordu. Eksiklik içerecek olsa da konunun son olarak belirtilen yaklaşımla ele alınması Toplum ve Hekim'in yayın çizgisi içerisinde daha anlamlı bulundu. Dosyanın hazırlık aşamasında Türkiye'de tıbbi elektronik alanında üretim yapan- ve nerdeyse alanında pazarın %90'ına hakim olduğunu söyledikleri- sayılı firmalardan biri olan PETAŞ ile ve PETAŞ'ın da üyesi olduğu Sağlık Gereçleri Üreticileri ve Temsilcileri Derneği (SADER/Kuruluş

1992) ile yapılan görüşmelerin olumlu katkısı oldu. Ancak dosyanın tıbbi teknoloji kısmı hemen tümüyle Dr. Semih ŞEMİN ve Doç. Dr. Zuhâl AMATO'nun imzasını taşıyor. "Tıbbi Teknoloji Üzerine Genel Bir Değerlendirme" yazısı ile çerçeve çizilirken "Toplum Sağlığı Açısından Tıbbi Görüntüleme Cihazlarına Genel Bir Bakış" yazısıyla tıbbi teknoloji içerisinde özel ama hayli önemli bir yer tutan görüntüleme cihazları konusu irdeleniyor. Bu yazı "Özel Muayenehanelerde Ultrasonografi Kullanımı" makalesiyle bir bütünlüğü tamamlıyor. Sadece Dr. Semih ŞEMİN'in imzasını taşıyan "Sağlık Hizmetlerinde Artan Dışa Bağımlılık; Tıbbi İthalatın ve İhracatın Son Dönemlerdeki Gelişimi" araştırmasının ise konuya yaklaşımıyla dosyanın bütünselliği içerisinde anlamı olduğunu düşünüyoruz.

Tıbbi teknolojide uygun teknoloji kullanımı başlı başına bir tartışma konusu. "Uygun teknolojiler (appropriate technologies) argümanı, burjuva ideolojisinin (iktisadının), teknik seçimi konusundaki saptırmalarının en belirginini olarak karşımıza çıkmakta" ve temel önermesi "az gelişmiş ülkelerde sermaye ve vasıflı iş gücü kıt; vasıfsız iş gücü fazladır; iç ve dış pazarlar küçüktür. Bu nedenlerle, az gelişmiş ekonomi endüstri kurarken, işçi başına sermaye yoğunluğu az, emek yoğun (labor-intensive), küçük ölçekli süreçler içermelidir" (Teknik Çalışmalar; Yalçın Küçük) şeklindedir. Tıbbi teknolojide uygun teknoloji kullanımından anlaşılması gereken ise Dr. S. ŞEMİN'in "Tıbbi Teknoloji Üzerine Genel Bir Değerlendirme" yazısında belirtilenlerle

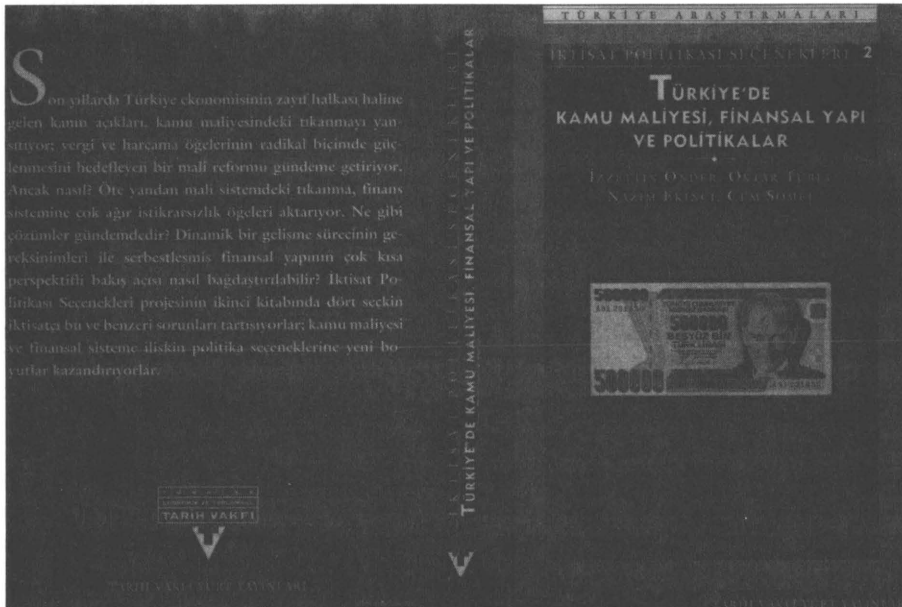
Dr. Füsün SAYEK'in "Sağlık Alanında Uygun Teknoloji Kullanımı ve Teknoloji" makaleleriyle açıklanıyor.

Dosyanın eksik kaldığını belirttiğimiz kısmında tek bir katkı var. Prof. Dr. Osman HAYRAN'ın "Sosyal Bilimler, Sağlık ve Tıp Bilimi" yazısının ilginizi çekeceğini umuyoruz.

Konuyla ilgilenenler için Sağlık Bakanlığı'nın 1. Ulusal Sağlık Kongresi/Çalışma Grupları Raporları kitabının "Sağlık Teknolojisi ve Standardizasyonu" (syf. 29); DPT'nin Sosyal Güvenlik ve Sağlık Hizmetlerinin Rasyonalizasyonu (VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı ÖİK) Raporu'nun "Tıbbi Cihazlanma Rapor I" (syf. 194) ve Tıbbi Cihazlanma Rapor II" (syf. 209); ve genel yaklaşım açısından da Alternatif Teknoloji/ David Dickson (Ayrıntı Yayınları) adlı okumalar -ilk elde- önerilebilir.

Yazıya girişimizi "Bilim ve Teknoloji Dosyasına Başlarken" diye yaptık. DPT'den Yusuf İŞİK'in yazısı ile yine Ş.ŞEMİN'in konuyla ilgili araştırma yazıları da önümüzdeki sayılarda yer alacak. Ayrıca umuyor ve diliyoruz ki dosya ile bu alanda yapılan ve yapılacak çalışmalara bir ivme kazandırır ve sürecin nereye doğru gittiği konusunda çok daha bilinçli tutumlar alırız.

Nisan 1995, Ankara

* Dosyanın hazırlanmasında ve görüşmelerin sağlanmasındaki katkıları nedeniyle Dr. Ata SOYER'e teşekkür ediyorum.